

Paweł Podeszwa, *Paschalna pamięć o Jezusie. Studium egzegetyczno-teologiczne wyrażenia ἡ μαρτυρία Ἰησοῦ w Apokalipsie św. Jana*, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza Wydział Teologiczny Studia i Materiały 142, Poznań 2011, s. 415.

W lutym 2012 roku w serii Studia i Materiały Wydziału Teologicznego Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu ukazała się publikacja ks. dra P. Podeszwy zatytułowana: *Paschalna pamięć o Jezusie. Studium egzegetyczno-teologiczne wyrażenia ἡ μαρτυρία Ἰησοῦ w Apokalipsie św. Jana*. Jest to rozprawa habilitacyjna stanowiąca ukoronowanie wieloletnich studiów z zakresu biblistyki, działalności naukowej i dydaktycznej autora.

Jak sugeruje tytuł książki, przedmiot studium stanowi interpretacja wyrażenia ἡ μαρτυρία Ἰησοῦ w kontekście literacko-teologicznym Apokalipsy św. Jana. Literalnie rzecz ujmując można przełożyć jako „świadczenie Jezusa” lub „świadczenie o Jezusie”. Według autora publikacji, w kontekście Ap, zwrot ten jest nośnikiem bogatych treści teologicznych, które ogólnie określa on jako – paschalna pamięć o Jezusie. Jak na rozprawę habilitacyjną przystało, publikacja ks. Podeszwy prezentuje wysoki poziom merytoryczny.

Praca zawiera cztery rozdziały poprzedzone rozbudowanym wprowadzeniem. Zamykają ją zakończenie oraz obszernie końcowe zestawienie konsultowanej literatury fachowej.

Rozdział pierwszy – zatytułowany: *Biblijny horyzont pamięci* (s. 29–61) zawiera dwa paragrafy dedykowane odpowiednio kwestii pamięci Boga i pamięci człowieka w Starym i Nowym Testamencie. Posiada on charakter wprowadzający oraz ukierunkowuje Czytelnika, któremu samo pojęcie ἡ μαρτυρία Ἰησοῦ niekoniecznie musiało kojarzyć się z kwestią pamięci. Ks. Podeszwa przywołuje i omawia liczne teksty biblijne, które dotyczą tematu pamięci oraz jej znaczenia w perspektywie teologiczno-biblijnej.

Rozdział drugi – stanowi omówienie tekstów Ap zawierających wyrażenie ἡ μαρτυρία Ἰησοῦ (s. 63–135). W pierwszych dwóch paragrafach autor bardzo dokładnie omawia etymologię słowa oraz jego znaczenie w poszczególnych pismach Nowego Testamentu ἡ μαρτυρία. Szczególną uwagę poświęca Ewangelii według św. Jana, której wyróżnia pięć kategorii μαρτυρία – świadectwa (świadectwo Ojca, Jezusa, Jana Chrzciciela, umiłowanego ucznia, dwóch ludzi). Ostatni etap w omówieniu pism nowotestamentowych stanowi analiza pojęcia μαρτυρία w Listach Janowych. Poświęcenie szczególnej uwagi środowisku Pism Janowych wynika z faktu szczególnej pozycji tematu świadectwa w tych pismach, jednocześnie ks. Podeszwa staje wyraziście po stronie zwolenniku teorii istnienia tzw. szkoły Janowej przyjmują-

jącej m.in. ścisły związek między J i Ap. W ostatnim, trzecim paragrafie rozdziału (s. 80–135) autor omawia sześć tekstów Ap w których znajduje się charakterystyczne dla niej wyrażenie *ἡ μαρτυρία Ἰησοῦ* (1,2.9; 6,9; 12,17; 19,10; 20,4). Autor koncentruje się na bezpośrednim kontekście użycia tej formuły w Ap. Jednocześnie proponuje naświetlenie ich rozumienia poprzez zestawienie z innymi, zawierającymi treści pokrewne tekstami Ap. Obficie wykorzystuje także inne pisma nowotestamentowe, głównie Pisma Janowe, Listy Pawłowe czy ewangelie synoptyczne.

Kolejna część publikacji, rozdział trzeci nosi tytuł – *Istotne elementy „paschalnej pamięci o Jezusie”* (s. 137–328). Jest to rozdział typowo egzegetyczny. Autor poszerza spectrum badań, których efekty zawarte są w trzecim paragrafie poprzedniego rozdziału o nowe fragmenty. Jego zdaniem stanowią główną treść pamięci paschalnej o Jezusie. Poszczególne paragrafy noszą tytuły zaczerpnięte, bądź nawiązujące bezpośrednio do treści Ap. Zawierają one tematycznie usystematyzowane grupy tekstów, które autor omawia szczegółowo stosując przejrzystą dwustopniową procedurę polegającą na określeniu ich kontekstu i struktury oraz komentarza egzegetycznego. W sumie ks. Podeszwa wyróżnia siedem głównych grup tekstów, które odpowiadają elementom paschalnej pamięci o Jezusie. Są to: 1. Jezus – „Pierwotny umarłych” (1,4–8); 2. „Byłem umarły, a oto jestem żyjący na wieki wieków” (1,9–20); 3. Ukrzyżowany i zmartwychwstały Baranek (5,6–14; 7,13–17; 12,11–12; 13,1–10); 4. „Słowo Boga odziane w szatę we krwi skąpaną” (19,11–16); 5. „Gdzie ukrzyżowano ich Pana” (11,7–13); 6. Niewiasta porodziła Syna-mężczyznę, który został porwany do Boga (12,1–6); Jeździec na białym koniu (6,1–2). Pozornie niekonsekwentny układ rozdziału posiada swoją logikę z punktu widzenia chrystologii Ap. Cztery pierwsze paragrafy dotyczą tekstów bezpośrednio związanych z osobą Jezusa. Następne dwa wskazują na Chrystusa pośrednio. W przypadku ostatniego tekstu mamy do czynienia z symbolem interpretowanym chrystologicznie. Tym nie mniej zastanawia fakt, dlaczego autor dość niejednolicie tytułuje poszczególne części rozdziału. Nie zmienia to faktu, że analizę egzegetyczną przeprowadzono na wysokim poziomie, z licznymi odniesieniami do szerokiego tła teologicznego biblijnego i pozabiblijnego.

Rozdział czwarty, to powrót do widocznej w pierwszych częściach publikacji przejrzystości w układzie treści. Rozdział ten posiada charakter systematycznego podsumowania oraz nieco bardziej swobodnych rozważań na temat pamięci o Jezusie w perspektywie teologii Ap (s. 329–368). Autor systematyzuje i komentuje jej wyodrębnione przez siebie aspekty w sześciu paragrafach. Są to: historyczny, symboliczny oraz trynitarny wymiar „pamięci o Jezusie”, liturgia jako jej szczególne miejsce, jej prorocki i egzystencjalny wymiar oraz „paschalna pamięć o Jezusie” jako istotny element świadectwa chrześcijańskiego. Rozdział czwarty jest niezwykle interesujący. Dojrzałe, szerokie spojrzenie na teologię Ap z perspektywy realizowanego tematu jest bardzo ciekawe i pozwala, szczególnie czytelnikowi nie będącemu ekspertem w kwestii Ap, zakosztować głębi i wielowymiarowości jej treści teologicznej. Autor z wielką swobodą nawiązuje do licznych autorytetów i efektów najnowszych badań egzegetycznych i teologicznych nad Ap.

Publikacja ks. dra P. Podeszwy wpisuje się w nurt wartościowych rozpraw naukowych dedykowanych Ap. Sam wybór tematu należy ocenić jako odważny i interesujący. Wydaje się bowiem, że pamięć nie jest kategorią typowo teologiczną.

Publikacja autora jest nowatorska, ponieważ nie tylko odważył się on na podjęcie tematu, który mógłby zostać w niektórych środowiskach oceniony jako „psychologizujący”, ale znalazł liczne teksty biblijne, które jego wybór w pełni uzasadniają. Układ pracy jest bardzo przejrzysty. Wobec układu trzeciego rozdziału można mieć pewne zastrzeżenia, ale nie wpływają one w żaden sposób na poziom merytoryczny książki. Analiza egzegetyczna przeprowadzona jest z perspektywy naukowca, który doskonale wie, na czym polegają trudności w interpretacji Ap i gdzie tkwi niezwykle piękno jej teologii. Uderza niezwykle elegancki, lekki styl języka, którym posługuje się ks. Podeszwa. W przypadku fachowej publikacji egzegetycznej nie jest to łatwe i świadczy o wielkiej erudycji autora. W tekście książki jest niezwykle mało typowych dla tego typu publikacji literówek czy innych błędów drukarskich co stanowi o niezwykle starannym przygotowaniu publikacji także od strony formalnej.

Publikację ks. Podeszwy należy polecić wszystkim, którzy zajmują się pogłębianą lekturą Biblii. W szczególności zaś sposób tym wszystkim, którzy zajmują się badaniami nad Ap.

Ks. Marek Karczewski